

ORSZÁGGYŰLÉSI KÉPVISELŐ

KÉPVISELŐI ÖNÁLLÓ INDÍTVÁNY

Dr Szili Katalin asszony részére
Az Országgyűlés elnöke

Helyben

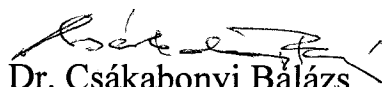
Tisztelt Elnök Asszony!

A Házszabály 85.§ (2) bekezdése d) pontja alapján benyújtjuk „A Büntetőtörvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény módosításáról szóló törvényjavaslatot.”

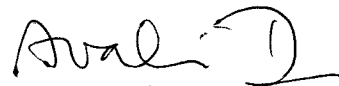
A törvényjavaslat indokolását mellékeljük.

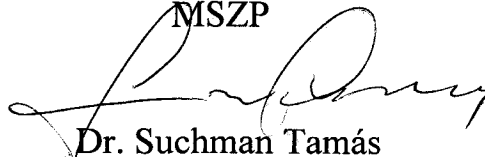
Budapest, 2006. április 16.

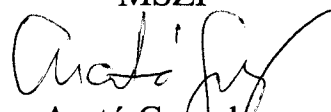

Dr. Bárándy Gergely
MSZP

Dr. Csákabonyi Balázs
MSZP

Dr. Szabó Zoltán
MSZP

Dr. Avarkeszi Dezső
MSZP

Dr. Suchman Tamás
MSZP

Arató Gergely
MSZP

A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény módosításáról

A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény 181/A. § szakaszának beiktatása:

1.§

Gyalázkodás

181/A § (1) Aki nagy nyilvánosság előtt a magyar nemzettel, vagy a lakosság egyes csoportjaival, így különösen nemzeti, etnikai, faji, vallási csoporttal kapcsolatban olyan kifejezést használ, vagy híresztel, amely alkalmas arra, hogy a csoport tagjainak becsületét csorbítsa, avagy emberi méltóságát megsértse, vétséget követ el és két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Az (1) bekezdés szerint büntetendő, aki nagy nyilvánosság előtt olyan – különösen önkényuralmi rendszerre vagy eszmére emlékeztető vagy utaló – testmozdulatot tesz, amely alkalmas a magyar nemzet, vagy lakosság egyes csoportjai, így különösen nemzeti, etnikai, faji, vallási csoport tagjai becsületének csorbítására, avagy emberi méltóságának megsértésére.

(3) Nem büntethető, aki politikai párttal, vagy politikai közszereplést is folytató társadalmi szervezettel kapcsolatban közszereplésükkel összefüggésben

a) olyan kifejezést használ, vagy híresztel, amely alkalmas arra, hogy a lakosság e csoportjához tartozó tagok becsületét, vagy emberi méltóságát megsértse,

b) a (2) bekezdésben meghatározott magatartást tanúsít.

2.§

Ez a törvény 2007. június 1. napján lép hatályba.

INDOKOLÁS

Általános indokolás

1. A szólásszabadsághoz, a véleménynyilvánítás szabadságához fűződő jog az egyik legfontosabb alapjog. Az emberi méltósághoz való jog azonban – az Alkotmánybíróság álláspontja szerint is – az élethez való joggal együtt, melytől elválaszthatatlan, a legfontosabb alapjog. E Törvényjavaslat csak annyiban kívánja korlátozni a szólás- és véleménynyilvánítás szabadságához fűződő alapjogot, amennyiben az közvetlenül és konkrétan sérti egyes emberek, társadalmi csoportok tagjainak emberi méltóságához való jogát.

2. A Büntető Törvénykönyv tükrözi egy adott kor adott társadalmának állapotát, felfogását, így lehet, hogy egyes cselekményeket más-más korokban, vagy más-más társadalmakban másként és máshol kell értékelni, esetleg értékelni sem kell.

Hazánkban a rendszerváltáskor óriási változásoknak lehettünk tanúi, melyek különleges igényeket támasztottak a jogalkotás területén is, de befolyással voltak az emberek gondolkodásmódjára is.

A szólásszabadság határát jelentős társadalmi és politikai változások, rendszerváltozás idején, vagy szélsőségesen tág, vagy szélsőségesen szűk határok közt vonják meg. Szélsőségesen szűk határok közt, ha demokrácia alakul diktatúrává, szélsőségesen tág határok közt, ha diktatórikus berendezkedésű ország alakul demokratikussá. Magyarországon 1989-1990-ben ez utóbbinak lehettünk tanúi.

Természetes tehát, hogy egy totalitárius rendszer megdöntése után történelmi értelemben vett pillanatokkal a visszarendeződés megakadályozásának egyik legfontosabb eszköze a szinte korlátlan szólásszabadság biztosítása. Egy kialakult és stabilizálódott demokráciában azonban – amilyen évek óta Magyarország – mindig jóval szűkebb keretek közt kell megvonni a szólásszabadság határait, mint az átalakulást közvetlenül követő időkben. Megszilárdult demokráciában a szólásszabadságot egyre inkább korlátozzák az állampolgárok és egyes a társadalmat alkotó csoportok jogos érdekei. Ilyen demokráciákban pont a hatalom gyakorlótól származó szélsőséges megnyilvánulások terelhetik a társadalmat diktatórikus rendszerek és eszmék elfogadásának irányába. Természetesen a büntetőjog csak az Alkotmány rendelkezéseivel összhangban álló szabályozással tehet eleget a társadalmi elvárásoknak. Mindazonáltal az Alkotmánybíróság is azon az állásponton van,

hogy a véleménynyilvánítás szabadságának korlátozásakor is figyelemmel kell lenni a történelmi körülményekre, melyre tekintettel általában megengedhető a véleménynyilvánítás szabadságának erőteljesebb korlátozása is (ABH 4.1993, ABH 15.1993, ABH 14/2000.)

Amikor azt vizsgáljuk, hogy szükséges-e bármiféle jogi korlátozás, avagy a társadalom állami beavatkozás nélkül is hatékonyan kezelni tudja a problémát, mondjuk úgy, hogy kiközösíti a gyalázkodó magatartást tanúsító tagjait, vagy esetleg demonstratív nemkívánatosnak, és elítélendőnek kiáltja ki ezeket az embereket, azt kell látnunk, hogy sajnos nem. És ez nem csupán az egyik felfogást képviselő szakemberek véleménye, hanem tény. Az utóbbi években számos olyan intézményt alapítottak hazánkban és külföldön egyaránt, amelyek egy-egy diktatúra vagy népirtás borzalmait mutatják be. Emléknapot szenteltek a Holokauszt és a kommunizmus áldozatainak. Közéleti személyek sorra ítélik el a gyalázkodó szónokokat a legnagyobb nyilvánosság előtt. A gyalázkodó, az egyes társadalmi csoportok tagjainak emberi méltóságát sértő megnyilvánulások mégis egyre gyakoribbá válnak, megteremtve ezzel az állami beavatkozás szükségességét. Az államnak mindenkor kötelessége megvédeni polgárai emberi méltóságát.

3. A gyalázkodás (gyűlöletbeszéd) büntetőjogi szabályozása nem alkotmányellenes az Alkotmánybíróság álláspontja szerint sem.

3/A. Az Alkotmánybíróságnak három határozata is rendelkezik a most beterjesztett Törvényjavaslat célját elérni kívánó, azonban mind szövegében, mind koncepciójában mást képviselő korábbi törvénymódosításokról. E Törvényjavaslat figyelembe veszi mind az Alkotmány, mind pedig az Alkotmánybíróság fent említett határozataiban foglalt követelményeket, az ott megfogalmazott jogalkotási hibákat kijavítja, és az azokban foglalt alkotmányos elveket szem előtt tartja.

Az Alkotmánybíróság kimondja, hogy a gyalázkodás sért egyes alkotmányos alapjogokat, úgymint az érintettek emberi méltósághoz való jogát, a hátrányos megkülönböztetés tilalmának alapját, a lelkiismereti és vallásszabadság elvét, továbbá a nemzeti, etnikai kisebbségek védelmére, elismerésére vonatkozó alkotmányos tételeket.

Az Alkotmánybíróság mindhárom határozatában részletesen elemzi azt, hogy miért fontos a társadalom számára a szélsőséges, meghökkentő, sokszor gyűlölködő vélemények kinyilvánításának lehetősége. Ugyanakkor világosan kimondja mindhárom határozat, hogy a már említett alapjogok védelme érdekében a társadalom egyes csoportjai ellen intézett verbális támadás szankcionálható. (pl.: ABH 1992.30. Indokolás V. 3.)

Az Alkotmánybíróság két határozatának indokolásában is kimondta:

"Az Alkotmánybíróság végül megállapította, hogy a határozata szerint a közösségek méltósága a véleménynyilvánítási szabadság alkotmányos korlátja lehet. Nem zárja ki tehát a határozat azt, hogy erről a törvényhozó akár a gyűlöletre uszítás tényállásán túlmenő büntetőjogi védelemmel is gondoskodik." (ABH 1992. 30. Indokolás V. 4, ABH 1999.12. Indokolás II. 3.4.)

E Törvényjavaslat törekvése, hogy a gyalázkodást büntető jogszabállyal szankcionálja, összhangban van az Alkotmánybíróság véleményével és határozataival.

3/B. Jól látható az Alkotmánybíróság határozatának idézet részéből, de más AB határozatokból is, hogy az Alkotmánybíróság határozott különbséget tesz a gyűlöletbeszéd vagy gyalázkodás, illetve a közösség elleni izgatás - a gyűlöletre uszítás között.

A Törvényjavaslat ezt a felfogást követi. A közösség elleni izgatás és a gyalázkodás nem ugyan az. Ezért nem voltak megfelelőek és alkotmányosak a törvényalkotó eddigi próbálkozásai, melyek a problémát a közösség elleni izgatás törvényi tényállásának módosításával kívánták megoldani.

A gyalázkodás nem a közösség elleni izgatás kevésbé súlyos formája. Bár elkövetési magatartásuk nagyon hasonlít egymáshoz, a jogi tárgyuk jelentősen eltér egymástól. Míg a közösség elleni izgatás - nagyon helyesen - a Btk. XIV. fejezetének (a közrend elleni bűncselekmények) a II. címében (a köznyugalom elleni bűncselekmények) kap helyt, addig a gyalázkodásnak a Btk. XII. fejezetének (a személy elleni bűncselekmények) III. címében (a szabadság és az emberi méltóság elleni bűncselekmények) van a helye.

A közösség elleni izgatás jogi tárgya a köznyugalom, vagyis az olyan társadalmi légkör, amelyben a törvényes rend iránti tisztelet, a kölcsönös megbecsülés, a polgárok jogos érdekeinek elismertsége az uralkodó. A nemzetiségi és vallási előítéletből fakadó antiszociális viselkedési formák gyakran alkalmasak a nyugodt társadalmi légkör megzavarására. Az e fejezet e címében szereplő törvényi tényállások pedig – például a közösség elleni izgatás – a köznyugalmat védik. A gyűlöletre uszító megnyilvánulások alkalmasak arra, hogy a gyűlölet tevékenységbe, erőszakba menjen át, és megzavarja a köznyugalmat.

A gyalázkodást nem elsősorban a köznyugalom megóvása miatt kell pönalizálni, hanem a meggyalázott csoportok tagjainak társadalmi megbecsüléséhez, a

csoportok tagjai emberi méltóságának védelméhez fűződő társadalmi érdek miatt. Így a gyalázkodás jogi tárgya azonos a rágalmazás és a becsületsértés jogi tárgyával. Indokolt tehát, hogy a Btk. azonos fejezetében kapjanak helyet.

A gyalázkodás jogi tárgya lehet a közösség elleni izgatás jogi tárgya. Azonban csak a másodlagos. Be kell látnunk ugyanis, hogy igen közel áll, ha valaki gyűlöletre uszít ahhoz, hogy ugyan nem mondja ki az aktív magatartásra sarkalló mondatot vagy mondatokat, csupán a beszédéből más következtetés nem vonható le, illetve olyan hangulatot teremt beszédével, amelyben már, mint öngerjesztő folyamat alakul ki az erőszakos magatartásba torkolló elhatározás. A gyalázkodás tehát végső soron veszélyeztetheti a köznyugalmat is.

Ez azonban – ahogy az Alkotmánybíróság is fogalmaz – valóban nem közvetlen veszély. A köznyugalom védelme a gyalázkodás esetén nem indokolja a szólásszabadság korlátozását, hiszen a veszély ebben az esetben csupán közvetett és nem konkrét. Az Alkotmánybíróság azonban a korábbi jogi szabályozások természete és elhelyezkedése miatt csak a Törvényjavaslat benyújtói által másodlagos jogi tárgynak nevezett jogtárgy-sértés veszélye vonatkozásában vizsgálja azt, hogy megvan-e a közvetlen "clear and present danger". Megállapítja, hogy amennyiben a köznyugalom a védendő jogi tárgy, a szólásszabadság határa ott van, ahol a köznyugalmat és ezen keresztül alkotmányos alapjogokat közvetlen és konkrét veszély éri egy kijelentés miatt. Ez a határ pedig az uszítás.

3/C. Nem vizsgálja azonban az első két alkotmánybírósági határozat, hogy esetleg más okból szóba jöhet-e a szólásszabadság korlátozása gyalázkodás esetén.

A rágalmazás és a becsületsértés jogi tárgya azonos a gyalázkodás jogi tárgyával. Fel sem merült senkiben az, hogy a rágalmazás vagy a becsületsértés büntetendővé nyilvánítása alkotmányellenes lenne, a büntető jogszabály szükségtelenül, és aránytalanul korlátozná a szabad véleménynyilvánítás alapjogát. Rágalmazási, vagy becsületsértési eljárást csak akkor lehet indítani, ha konkrét személy, vagy személyek ellen irányult az elkövetési magatartás. A veszélyeztetettség semmivel sem közvetlenebb, ha az emberi méltóság megsértésére alkalmas cselekmény konkrétan meghatározható sértetteket, esetleg csak egyetlen sértettet érint, mint ha – bár egész pontosan meg nem határozható taglétszámú – de bizonyíthatóan nagy számú embert és még egy társadalmi csoportot is ér.

A sértett személye ebben az esetben sem absztrakt, meghatározhatatlan fogalom. Köztudomású tényeket nem kell bizonyítani. Nem hisszük, hogy bizonyítást érdemel az, hogy létezik legalább egy roma származású ember, muzulmán vagy

katolikus hívő, avagy él a magyar nemzetnek legalább egy tagja. Ha pedig ez így van, bizonyíthatóan van olyan ember, akinek – amennyiben egy kijelentés alkalmas a becsület csorbítására, az emberi méltóság megsértésére – az emberi méltóságát a gyalázkodó kijelentés, híresztelés vagy testmozdulat megsértheti. Az pedig már a bíróságok feladata lesz, hogy ha olyan csoportot gyaláznak meg, amelynek a bíróság álláspontja szerint nem biztos, hogy van akár egy tagja is, erre bizonyítást vegyen fel. Amennyiben pedig nem látja bizonyíthatónak ilyen ember létezését, a vádlottat a bűncselekmény elkövetésének vádja alól fel kell mentenie. A Törvényjavaslat alapján csak konkrét jogsértés tényleges veszélyét előidéző véleményt lehet büntetni.

A köztársasági elnök – az Alkotmánybíróság 2003-ban hozott határozata szerint – kérte az Alkotmánybíróságtól, hogy e tekintetben is tegye vizsgálat tárgyává a még ki nem hirdetett törvényt, hiszen észrevette: *"a becsmérlés szöveg alapján megállapítható, hogy az közvetlenül az Alkotmány 54. § (1) bekezdésében garantált emberi méltóság alapjoga, illetve az abból fakadó személyiségi jogok, különösen a becsület védelmére irányul."* (ABH 96/A/2003. Indokolás V.1.)

Az Alkotmánybíróság ez után szinte megismételte az előző két határozatában leírt érveket, s hozzátette, hogy: *"A határozatban foglalt megállapításokra és az abból következő döntésekre tekintettel az Alkotmánybíróság nem vizsgálta a köztársasági elnök által felvetett egyéb tartalmi észrevételeket."* (ABH 936/A/2003. Indokolás V.2.3.)

A köztársasági elnök által hivatkozott alkotmányi rendelkezések vonatkozásában tehát ez a határozat sem vizsgálta meg, hogy fennáll-e a másik alapjog közvetlen és konkrét veszélyeztetettsége. Mindösszesen utalt arra, hogy a jogalkotónak figyelemmel kellett volna lennie a büntetőjog ultima ratiós jellegére, arra, hogy az a jogrendszer szankciós zárköve.

3/D. A gyalázkodást a büntetőjog eszközeivel kell tiltani annak szem előtt tartásával is, hogy a büntetőjog a jogrendszer szankciós zárköve. Az a követelmény, miszerint a jogalkotó csak akkor alkalmazhat büntetőjogi szabályozást, ha más jogági eszközök már nem elegendőek, nem azt jelenti, hogy a jogalkotónak végig kell próbálnia az összes lehetőséget és csak annak sikertelensége esetén nyúlhat a büntetőjog eszközeihez. Amennyiben úgy ítéli meg, hogy a cselekmény társadalomra veszélyessége olyan nagy mértékű, hogy büntetőjogi szabályozást érdemel, kriminalizálhatja azt.

És itt ismételtelen vissza kell utalni a rágalmazásra és a becsületsértésre. Amennyiben ezekben az esetekben indokolt a büntetőjogi szankció, a gyalázkodás esetében is. Ez persze nem zárja ki azt, hogy az ilyen cselekmény

elkövetőjével szemben kártérítési igényt is lehessen támasztani egy esetlegesen megalkotásra kerülő polgári jogi tényállás alapján.

3/E. Az Alkotmánybíróság mindhárom határozatában hivatkozik arra, hogy a szélsőséges politikai nézetek kifejtésének lehetősége a demokrácia alapja, vagy hogy *"büntetőjogi büntetésekkel nem a közvéleményt kell formálni, hanem más jogok védelmében az elkerülhetetlenül szükséges esetekben szankcionálni"*(ABH 1992.30. Indokolás V.3.) vagy hogy *"egy valóban szabad társadalomban a szélsőséges nézetek hangoztatása önmagában nem idéz elő zavargásokat, hanem hozzájárul a köznyugalom és közrend alakításához, a lakosság toleranciaszintjének emeléséhez"* (ABH 936/A/2003.)

A gyalázkodás esetén nem egyszerűen a szélsőséges nézetekről van szó, hanem a vallási csoportokat, fajokat, nemzetiségeket sértő és megalázó szélsőséges kijelentésekről. A gyalázkodás tehát nem a politikai szélsőségek visszaszorításának eszköze. Ezt egyébként a Törvényjavaslat harmadik bekezdésében meghatározott büntetethőséget kizáró ok garantálja, hiszen a Törvényjavaslat ellenkező esetben valóban sértené a szólásszabadságot, mint alkotmányos alapjogot. Nem arról van tehát szó, hogy ezen túl nem kerülhetnek büntetlenül napvilágra szélsőséges nézetek, csupán arról, hogy ahogyan egyes embereket sem becsmérelhetnek szélsőséges megnyilvánulásuk hangoztatásakor, most már vallási, faji, nemzetiségi, stb. csoportok sérelmére sem lehet ezt megtenni.

4. Az Alkotmánybíróság kifejtette, hogy a nemzetközi egyezmények kötelezéseinek dacára sem lehet az Alkotmánnyal ellentétben álló jogszabályt elfogadni és alkalmazni. A 3. pontban az Indokolás tartalmazza azokat az érveket, melyek alapján a Törvényjavaslat megfelel az Alkotmány és az Alkotmánybíróság által támasztott követelményeknek. Nem hanyagolható el azonban az a körülmény sem, hogy Magyarországnak meg kell felelnie nemzetközi szerződésekben foglalt kötelezettségeinek. A Törvényjavaslat elérni kívánt céljáról több nemzetközi egyezmény is rendelkezik.

A Magyarországon az 1969. évi 8. törvényerejű rendelettel kihirdetett, a faji megkülönböztetés valamennyi formájának kiküszöböléséről New Yorkban, 1965. december 21-én elfogadott nemzetközi egyezmény (a továbbiakban New York-i Egyezmény) 4. pontja határozza meg, hogy a részes államoknak a faji alapú megkülönböztetés mely formáit kell büntetendővé nyilvánítaniuk. A New York-i Egyezmény 4. Cikkének a) pontja szerint a részes államok „Törvény által büntetendő cselekménnyé nyilvánítják a faji felsőbbrendűségekre vagy gyűlöletre alapozott eszmék terjesztését, a faji megkülönböztetésre való izgatást, valamint bármely faj, illetve más színű vagy más etnikai származású személyek csoportja ellen irányuló minden erőszakos cselekedetet, vagy arra való izgatást, továbbá

fajgyűlölő tevékenység mindenféle támogatását, annak pénzelését is beleértve.” Az Egyezmény 4. Cikkének b) pontja pedig előírja, hogy a részes államok „Törvényellenessé nyilvánítanak és betiltanak minden olyan szervezetet, valamint szervezett és propaganda-tevékenységet, amely a faji megkülönböztetést előmozdítja, vagy arra izgat, az ilyen szervezetekben való részvételt pedig törvény által büntetendő cselekménynek tekintik.”

Az 1976. évi 8. törvényerejű rendelettel kihirdetett, az ENSZ Közgyűlése XXI. ülészakán, 1966. december 16-án elfogadott Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya (a továbbiakban: Egyezségokmány), 19. Cikkének 2. pontja rögzíti a véleménynyilvánításhoz való jogot, a 3. pont azonban úgy rendelkezik, hogy a véleménynyilvánításhoz kapcsolódó jogok gyakorlása korlátozható. Az Egyezségokmány 20. Cikkének 2. pontja rögzíti: „Törvényben kell megtiltani a nemzeti, faji vagy vallási gyűlölet bármilyen hirdetését, amely megkülönböztetésre, ellenségeskedésre vagy erőszakra izgat.”

Mindkét dokumentum tiltja a faji megkülönböztetést, a New York-i Egyezmény pedig kifejezetten előírja a részes államok – közöttük Magyarország – számára azt, hogy a faji megkülönböztetés elleni fellépés érdekében melyek a törvény által büntetendőnek nyilvánítandó cselekmények.

Az 1993. évi XXXI. törvénnyel kihirdetett, az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény (a továbbiakban: Emberi Jogok Európai Egyezménye) 10. Cikkének 1. pontja rögzíti a véleménynyilvánítás szabadságának jogát, a 2. pontja pedig az annak korlátozhatóságára vonatkozó rendelkezést. A 14. Cikk szerint az „Egyezményben meghatározott jogok és szabadságok élvezetét minden megkülönböztetés, például nem, faj, szín, nyelv, vallás, politikai vagy egyéb vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, nemzeti kisebbséghez tartozás, vagyoni helyzet, születés szerinti vagy egyéb helyzet alapján történő megkülönböztetés nélkül kell biztosítani.” Külön kiemelendő a 17. Cikk, amely egyértelmű állásfoglalás a joggal való visszaélés tilalma mellett: „Az Egyezmény egyetlen rendelkezését sem lehet úgy értelmezni, hogy az bármely állam, csoport vagy személy számára jogot biztosítana olyan tevékenység folytatására vagy olyan cselekedet végrehajtására, amely az Egyezményben foglalt jogok és szabadságok megsértésére vagy pedig az Egyezményben meghatározott nagyobb mértékű korlátozására irányul.”

Az Alkotmány 7. §-ának (1) bekezdése szerint a Magyar Köztársaság jogrendszere elfogadja a nemzetközi jog általánosan elismert szabályit, biztosítja továbbá a nemzetközi jogi kötelezettségek és a belső jog összhangját. Erre az Alkotmányban rögzített szabályra figyelemmel megállapítható, hogy Magyarország mindmáig elmulasztotta a hivatkozott nemzetközi

szerződésekben – különösen a New York-i Egyezményben – előírt kötelezettségét teljesíteni.

Az Európa Tanács Számítástechnikai bűnözésről szóló Egyezményének a számítástechnikai rendszerek útján megvalósított rasszista és idegengyűlölő cselekmények büntetendővé nyilvánításáról szóló Kiegészítő Jegyzőkönyve szintén jelentőséggel bír a rasszizmus és az idegengyűlölet elleni fellépés vonatkozásában. Az Egyezményt 2002. november 23-án, Budapesten nyitották meg aláírásra. Az ET történetében ez az első Budapesti Egyezmény, és már az aláírásra megnyitás napján kiemelkedően magas számú résztvevő, harminc állam írta alá, azonban eddig még nem lépett hatályba.

A Jegyzőkönyv (amelyet hazánk még nem írt alá) megköveteli a rasszista vagy idegengyűlölő céllal elkövetett fenyegetés és sértegetés büntetendővé nyilvánítását, az ilyen jellegű anyagok terjesztésének, valamint a népirtás és az emberiség elleni bűncselekmények tagadásának, igazolásának, illetőleg azok jelentéktelen színben való feltüntetésének a belső jogban bűncselekményként történő meghatározását.

Az Európa Tanács keretében 1985. augusztus 19-én jött létre az Európai Egyezmény a sporteseményeken, különösen a labdarúgó mérkőzésen megnyilvánuló nézői erőszakról és nem megfelelő viselkedésről, amelyhez hazánk 1990. április 18-án csatlakozott, ám még nem történt meg a belső jogi kihirdetése.

Az Egyezmény szerint a részes államok vállalják, hogy az alkotmányos rendelkezéseik keretein belül megteszik a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy megelőzzék a labdarúgó mérkőzések nézői részéről megnyilvánuló erőszakot, a futball-huliganizmust.

A rasszizmussal és az idegengyűlölettel szembeni fellépés hazai szabályozási folyamatát tovább bonyolítja hazánk európai uniós csatlakozása. Küszöbön áll annak a kerethatározatnak az elfogadása, amely már nem csupán elvárás, hanem kötelezővé teszi minden tagország számára a rasszizmussal és az idegengyűlölettel szembeni fellépést.

Kiemelendő, hogy bár e Törvényjavaslat nem konkrétan a rasszizmussal és az idegengyűlölettel szembeni fellépés elősegítésére készült, ezt a problémát is hatékonyan kezeli, megoldja.

Részletes indokolás

Az 1. §-hoz

1. A Törvényjavaslat új szakaszt iktat be a Büntető törvénykönyvbe. A bűncselekmény jogi tárgya az emberi méltóság, és az abból fakadó becsület védelméhez fűződő társadalmi érdek. A bűncselekménynek másodlagosan jogi tárgya a megkülönböztetés tilalmának alapjoga, a lelkiismereti és vallásszabadság elvéhez, és a nemzeti és etnikai jogok védelméhez és elismeréséhez fűződő társadalmi érdek.

2. Az (1) bekezdésben meghatározott cselekmény a gyalázkodás „klasszikus” módját pönalizálja, azt, amikor az elkövető a becsület csorbítására alkalmas kifejezést használ, vagy híresztel. A bűncselekmény – akárcsak a rágalmazás és a becsületsértés – alaki bűncselekmény, azaz megvalósulásához nem szükséges, hogy a társadalmi csoport bármely tagjának sérüljön is a becsülete vagy az emberi méltósághoz való joga, elegendő annak közvetlen veszélye. Az elkövetési magatartások – használ és híresztel – azonos módon értelmezendők, mint a rágalmazás és becsületsértés esetén. A magatartások értelmezésének kialakult bírói gyakorlata van.

Ugyanezen okból fogalmazza meg a Törvényjavaslat a passzív alanyok körét hasonlóan a közösség elleni izgatás törvényi tényállásában foglaltakhoz. A kialakult bírói gyakorlat megkönnyíti majd a jogalkalmazó munkáját ezen új törvényi tényállás alkalmazásakor. A passzív alanyok körében az egyetlen változtatás a közösség elleni izgatáshoz képest, hogy a Törvényjavaslat „a lakosság egyes csoportjainak” részeként határozza meg a nemzeti, etnikai faji és vallási csoportokat, s példálózó jelleggel sorolja fel. A bűncselekményt ugyanis jellemzően ilyen társadalmi csoportok tagjainak sérelmére szokták elkövetni. Jellemzően a zsidó, roma, vagy valamely felekezethez tartozó közösségeket gyalázzák meg, azonban a törvényalkotó büntetőjogi védelemben részesíti a lakosság minden más csoportjához tartozó emberek becsületét és emberi méltóságát is.

A bűncselekmény csak nagy nyilvánosság előtt követhető el. A gyalázkodás szűk körben is elítélendő. A Törvényjavaslat benyújtói azonban – az Alkotmánybíróság álláspontjával megegyezően – azon a véleményen vannak, hogy a büntetőjog eszközeit csak a legvégső esetben szabad alkalmazni. Ez az a megoldás tehát, amelyik megfelel a büntetőjogban alkalmazott egyik alkotmányos alapelvnek, az ultima ratio elvének.

2. A (2) bekezdésben a Törvényjavaslat a gyalázkodás testmozdulattal történő megvalósítását bünteti. A „testmozdulat” kifejezés egyértelmű, a köznyelvben és a szaknyelvben is jól kezelhető, a bírói önkényes jogértelmezésre lehetőséget nem adó szó. Mégis kellőképpen absztrakt ahhoz, hogy az ilyen cselekmények körét ne szűkítse le feleslegesen, hogy kellő mérlegelési lehetőséget hagyjon a bírónak. A Törvényjavaslat benyújtói tisztában vannak azzal, hogy az ilyen jellegű cselekményeket rendszerint önkényuralmi rendszerre vagy eszmére emlékeztető vagy utaló testmozdulat alkalmazásával valósítják meg. Ezért sorolta fel ezeket – nem taxatív – jelleggel. Minthogy azonban nem kívánta leszűkíteni csupán erre a büntetendő magatartások körét, a felsorolás csak példálózó jellegű.

Az Alkotmánybíróság 55.2001. Határozatában kimondja: „a jogszabályok világossága, áttekinthetősége érdekében célszerű, ha a törvényhozó kerüli azoknak a helyzeteknek a teljes felsorolását, melyekre a jogszabály adott rendelkezéseit alkalmazni kell; az életviszonyok folytonos alakulása, változásai következtében e helyzetek kimerítő felsorolása reménytelen vállalkozás volna. Ha pedig újból és újból kiderülne, hogy a törvény hatályát ki kell terjeszteni olyan helyzetekre is, melyekre a törvényhozó eredetileg nem gondolt, vagy nem gondolhatott, ez a sorozatos törvénymódosítások kényszere folytán az Alkotmány 2. § (1) bekezdésében deklarált jogállamiság egyik elemére, a jogbiztonságra nézve jelentene veszélyt.”

A (2) bekezdésben megfogalmazott elkövetési magatartás vonatkozásában is ki kell emelni, hogy míg az egyes büntetési nemek, minősítő körülmények stb. esetében a taxáció alkalmazása nemcsak kívánatos, hanem a jogállamiságból eredő elvárás is, addig az elkövetési magatartások vonatkozásában már korántsem alkalmazható ilyen széles körben és teljességgel. E próbálkozások szélesre tárnák az ajtót az értelmezési félresiklások és szándékos kijátszási törekvések előtt, s egyben magukban rejtenék az állandó módosítási, bővítési és átértelmezési igényt, illetőleg kényszert is.

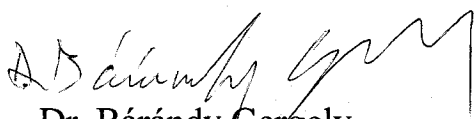
3. Az Alkotmánybíróság több alkalommal is felhívta a jogalkotó figyelmét arra, hogy a közbeszédet nem a büntetőjog eszközeivel kell formálni, ez paternalista felfogás. Továbbá arra is, hogy teret kell engedni az akár szélsőséges, meghökkentő véleménynyilvánításnak is. A Törvényjavaslat megfelel e követelménynek. A rágalmazáshoz és becsületsértéshez hasonlóan csak annyiban korlátozza e nézetek hangoztatásának lehetőségét, amennyire más vagy mások emberi méltóságának védelmében feltétlenül szükséges.

A Törvényjavaslat választ ad arra, hogy milyen módon válik lehetségessé egyes politikai pártok, csoportosulások kritizálása. A rágalmazás és becsületsértés körében kimondta az Alkotmánybíróság, hogy a közszereplőknek többet kell

elviselniük, mint a társadalom többi tagjának. Az Alkotmánybíróság érvrendszere helytálló a különböző politikai vagy politizáló formációk esetében is. Ezért a Törvényjavaslat a (3) bekezdésében tulajdonképpen kodifikálja az Alkotmánybíróság határozatának a gyalázkodásra „alakított” változatát. Az ugyanis ugyanúgy mindenki szabad döntése, hogy belép-e egy politikai, avagy politizáló csoportba, vagy sem, mint hogy közszereplő lesz, vagy nem. Így tehát aki tagjává válik egy ilyen csoportnak, illetve maga a csoport, amelyik politikai, közéleti szerepet vállal, szélesebb körben kritizálható, mint azok, akik születésük, vagy más rajtuk kívül álló okok miatt tartoznak egy társadalmi csoporthoz. Ezért a Törvényjavaslat (3) bekezdésében büntetethőséget kizáró okot jelent, ha valaki az (1) és a (2) bekezdésben meghatározott magatartást politikai párttal, vagy politikai közszereplést is folytató társadalmi szervezettel kapcsolatban közszereplésükkel összefüggésben valósítja meg.

A 2. §-hoz

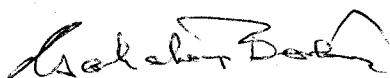
Az Országgyűlés 2007. április 2-án fogadott el egy a büntető törvénykönyvről és más büntetőjogi tárgyú törvények módosításáról szóló törvényjavaslatot, mely a Btk. jelentős számú rendelkezésének módosítását tartalmazza. E törvény 2007. június 1-jén lép hatályba. Gyakorlati szempontokat és a jogbiztonságot is szolgálja, ha e Törvényjavaslat is ugyanekkor lép hatályba.

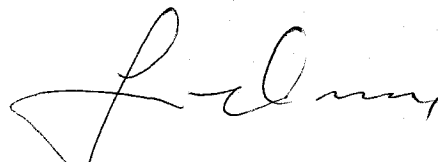
Dr. Bárándy Gergely
MSZP

Dr. Avarkeszi Dezső
MSZP

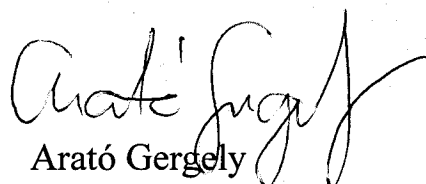
Dr. Csákabonyi Balázs
MSZP

Dr. Suchman Tamás
MSZP

Dr. Szabó Zoltán
MSZP

Arató Gergely
MSZP